

1987 року, Україна – лише на рівень 49,4%, а в 2009 році – на 30,1% від показника 1987 року. В кризовий 2009 рік в Білорусії будівництво житла зросло на 12,7%, в Росії і Казахстані скоротилися на 6,5%, в Україні скорочення становило 39%. Це свідчить про те, будівельний комплекс країни має ознаки системної кризи і виявився досить вразливим на прояви зовнішніх факторів (2008–2009), як і економіка в цілому.

Новоприйняті зміни до законів України та нові закони щодо послаблення наслідків світової економічної кризи в будівництві, низка прийнятих нормативних документів щодо спрощення дозвільних процедур принципово ситуацію на ринку не змінили. Це підтверджується статистичними даними будівництва житла в першому півріччі 2010 року, коли було побудовано нового житла лише 1,61 млн. кв. м.

Для Росії, України і Казахстану характерним явищем є зосередження фінансових ресурсів у столицях, і як наслідок, там будується 20% житла і більше. Україна є «антилідером» щодо сільського будівництва.

Усі чотири країни, які досліджувалися, здійснювали стимулювання попиту на житло, розвиваючи іпотечні системи. Проте такі вражають негативні «досягнення» в розвитку будівельного сектору, як Україні, не демонструвала жодна з країн. Білоруська житлова політика відрізняється особливостями адміністративного втручання та значно більшим соціальним навантаженням. У Росії дуже широко розробляються та запроваджуються найрізноманітніші програми фінансування будівництва житла на місцевому рівні. В Казахстані досить авторитарний стиль керівництва з боку президента країни сприяє формуванню певної відповідальності і зацікавленості місцевої влади в розвитку регіонів. Лише в Україні – ані відповідальності за бездіяльність місцевої владної «еліти», що породжує корупцію і знижує інвестиційну активність в регіоні, ані фінансування державних програм щодо будівництва соціального житла, ані чітких правил гри на будівельному ринку, ані

будь-яких кроків щодо стимулювання пропозиції. Все це спостерігається на фоні монополізації будівельного сектору і значно нижчого рівня життя населення України в порівнянні з країнами, що аналізувалися. Це пояснює надзвичайно низькі досягнення України по багатьох критеріях та принципові перекоси в розвитку житлового сектору.

Література

1. Статистический ежегодник 2010 / Национальный статистический комитет Республики Беларусь, Минск, 2010. – 582 с.
2. Инвестиции и строительство в Республике Беларусь: Статистический сборник. / Национальный статистический комитет Республики Беларусь, Минск, 2010. – 240 с.
3. Строительство в республике Казахстан. Статистический сборник / Под редакцией А.А. Смаилова. – Астана, 2010 – 126 с.
4. Федеральная служба государственной статистики РФ. Электронный ресурс. Режим доступа: www.gks.ru
5. Офіційний сайт Держкомстату України. Електронний ресурс. Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua
6. В Беларуси на строительство жилья за 2010 год будет затрачено более Br12,6 трлн. Электронный ресурс. Режим доступа: <http://novostrojka.by/news>
7. В Украине по-прежнему зашкаливает уровень коррупции. Электронный ресурс. Режим доступа: <http://gorod.dp.ua/news/news.php>
8. Федоренко В.Г., Тугай А.М., Гойко А.Ф., Джабейло В.Б. // Концепція стратегії розвитку будівельного комплексу України на період до 2015 року / Економіка та держава. – 2007. – №1. – С. 4–7.
9. Суркова Ю. Самоврядні організації як модель державно-суспільного партнерства на будівельному ринку України // Вісник КНТЕУ. 2009. – №1. – С. 25–35.
10. Матеріали круглого столу УДА та МЦПК. Саморегулювання будівельників як спосіб протидії «Еліта-центрам» // Будівництво України. – 2007. – №10. – С. 9–10.

О.А. СТАРОВОЙТЕНКО,
к.т.н., професор, МФПА

Оздоровчий туризм

Запропонована нова класифікація видів оздоровчого туризму, що визначає тенденції його розвитку в умовах глобалізації.

Предложена новая классификация видов оздоровительного туризма, определяющая тенденции его развития в условиях глобализации.

New recreational tourism types' classification determining development of recreational tourism in globalized world is offered.

Постановка проблеми. Класифікацію видів оздоровчого туризму доцільно розглядати з точки зору таких форм участі

конкретної особи, як споглядання, вивчення, участь. Цей вид туризму, як було обґрунтовано в роботах [1, 2], визначається діяльністю підсистеми «потреба – інтерес – мотив – ресурс».

Перша частина системи класифікації підвидів оздоровчого туризму в підсистемі «потреба – інтерес – мотив» визначається такими параметрами, як потреба в: повноцінному житті (оптимальний склад повітря, температурних параметрів і тому подібне); їжі і усуненні її дефіциту; усуненні спраги і так далі; сексуальному життю; самозбереженні; рухах, діях діяльності; біологічному і психічному здоров'ї.

Очевидно, що види оздоровчого туризму, як і усі інші його види, необхідно розглядати передусім у міжнародному аспек-

ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ГАЛУЗЕЙ ТА ВИДІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

ті, тому класифікація видів оздоровчого туризму має спочатку відповідати міжнародній системі рекреації. В цьому випадку підвиди оздоровчого туризму мають бути представлені так, щоб вони, по-перше, повністю задовольняли всі країни світової спільноти, що розвивають національний туризм цього виду, а по-друге, дозволяли б розвивати і доповнювати його з урахуванням рекреаційної системи тієї або іншої країни.

Друга частина системи класифікації складніша. Вона має бути детермінована в контексті відповідних рекреаційних ресурсів.

Проте вона може бути легко вирішувана, якщо незалежно від рекреаційних ресурсів тієї або іншої країни або рекреаційних ресурсів світової спільноти, класифікацію видів оздоровчого туризму визначати, спираючись на види діяльності, а не на рекреаційні ресурси. Види діяльності, як правило, пов'язані із задоволенням тих або інших потреб індивіда із залученням цих рекреаційних ресурсів.

Метою статті є застосування немедикаментозних методів лікування, безпосередньо пов'язаних із підвидами туризму, які торкаються оздоровлення окремих ділянок організму людини.

Виклад основного матеріалу. Будь-які види діяльності, залежні від рекреаційних ресурсів, у міжнародному масштабі систематизуються більше 150 років, і їх розвиток безперервно поповнюється існуючими системами класифікації, частково, наприклад, Універсальною десятиковою класифікацією (УДК) [14].

Застосовуючи це положення не лише для класифікації видів оздоровчого туризму, а й для класифікації інших видів туризму, де це положення можливе і доцільне, ми отримуємо узагальнений підхід до представлення видів туризму у рамках міжнародної системи класифікації, в якій кожен однаковий вид туризму матиме одне і те ж позначення. Це позначення, доповнене географічними параметрами місця здійснення, однозначно показуватиме розвиток або присутність цього виду туризму в міжнародному масштабі на територіях тих країн світової спільноти, які можуть цей вид туризму надати.

Це принципове положення розвитку системи класифікації туризму, вказаної вище, є базовим методологічним положенням подальшого розвитку систем класифікації в туризмі.

Як відзначалося раніше, класифікацію видів оздоровчого туризму доцільно розглядати з точки зору таких форм участі конкретної особи, як споглядання (для цього виду правильніша форма – перебування (П)), вивчення, участь.

1.1. Оздоровчий типу «П». Підвиди цього виду туризму пов'язані з такою формою оздоровлення, яка не припускає активних форм діяльності туриста. Вона орієнтована на перебування конкретної особи в таких природних умовах, які сприяють проведенню оздоровчих процедур для будь-якої людини у напрямі поліпшення його самопочуття, лікування різних видів хвороб або загального оздоровлення за рахунок застосування природних чинників без застосування лікувальних процедур. Підвиди цього виду включають:

- 1.1.1. Перебування в соляних печерах.
- 1.1.2. Проживання біля моря.
- 1.1.3. Проживання в горах.
- 1.1.4. Проживання біля озер.
- 1.1.5. Перебування і лікування біля гарячих джерел.
- 1.1.6. Перебування і лікування в грязьових озерах і так далі.

1.2. Оздоровчий типу «І» практичного значення, на нашу думку, не має, оскільки вивчення або навчання туриста різній техніці оздоровлення може мати місце тільки на практиці.

1.3. Оздоровчий типу «У» – пов'язаний з безпосередньою участю в процедурах оздоровлення і лікування. Диференціюється на оздоровчий туризм, пов'язаний з безпосереднім застосуванням медикаментозних процедур лікування (1.3.1), і на оздоровчий туризм, що виключає застосування немедикаментозних процедур (1.3.2).

1.3.1.1–1.3.1.17. Види оздоровчого туризму типу «У», пов'язані з безпосередньою участю в процедурах медикаментозного лікування, приведені в таблиці. Всі підвиди цього виду туризму мають загальне позначення: «Туризм, пов'язаний з лікуванням в сфері...». В таблиці представлені лише відповідні підвиди, в тому числі з кодами УДК.

Види оздоровчого туризму, пов'язані безпосередньо з участю туристів у медикаментозному лікуванні

№ п/п	Загальна частина, що означає підвид туризму	Сфера діяльності підвиду туризму	Код УДК
1.3.1	Туризм, пов'язаний з лікуванням в сфері«	Загальна фізіологія і гігієна	612; 613
1.3.2	-/-	Гастроентерологія	612.3
1.3.3	-/-	Нейрофізіологія і фізіологія	612; 613
1.3.4	-/-	Сексологія	613.8
1.3.5	-/-	Фармакологія, терапія, токсикологія, санітарія	614
1.3.6	-/-	Патологія і клінічна медицина	616
1.3.7	-/-	Отоларингологія	616.2
1.3.8	-/-	Проктологія	616.3
1.3.9	-/-	Нефрологія	616.6
1.3.10	-/-	Офтальмологія	616.7
1.3.11	-/-	Неврологія	616.8
1.3.12	-/-	Психіатрія і сексопатологія	616.89
1.3.13	-/-	Хірургія, ортопедія, офтальмологія	617
1.3.14	-/-	Ортопедія	617.3
1.3.15	-/-	Гінекологія і акушерство	618

1.3.2. Види оздоровчого туризму типу «У», що виключають застосування медикаментозних процедур, мають певну специфіку, яка полягає в тому, що практично в кожній країні можна виявити види оздоровчого туризму, які, проте, можуть не бути в інших країнах. Як початкова класифікаційна ознака загальної для всіх країн світової спільноти, застосовної для класифікації видів оздоровчого туризму, медикаментозних процедур, що виключають застосування, класифікацію процедур оздоровлення, що стосуються організму людини в цілому, окремих ділянок організму або його функціональних систем представляється доцільним розглядати в наступному виді:

1.3.2.1. Види оздоровчого туризму, що виключають застосування медикаментозних процедур і що стосуються організму людини в цілому, включають:

- 1.3.2.1.1. Пішохідний туризм.
- 1.3.2.1.2. Зимовий туризм на санях.
- 1.3.2.1.3. Лижний туризм.
- 1.3.2.1.4. Катання на лижах.
- 1.3.2.1.5. Розважальні прогулянки по воді.
- 1.3.2.1.6. Катання на водних велосипедах.
- 1.3.2.1.7. Ігри і відпочинок на відкритому повітрі.
- 1.3.2.1.8. Ігри на природі і на пляжах.
- 1.3.2.1.9. Ігри з моделями наземних транспортних засобів.
- 1.3.2.1.10. Ігри з моделями водних транспортних засобів (моделями кораблів, човнів).
- 1.3.2.1.11. Ігри з літаючими моделями (моделями літаків і інше).
- 1.3.2.1.12. Рухливі ігри і ігри на спритність із спеціальними снарядами.
- 1.3.2.1.13. Ігри з м'ячем.
- 1.3.2.1.14. Участь в кросах.
- 1.3.2.1.15. Участь в спортивному орієнтуванні.
- 1.3.2.1.16. Гірськолижний туризм.
- 1.3.2.1.17. Подорож на байдарках.
- 1.3.2.1.18. Подорож на каное.
- 1.3.2.1.19. Подорож на каяках.
- 1.3.2.1.20. Подорож на катамаранах.
- 1.3.2.1.21. Туризм, орієнтований на застосування профілактичних процедур оздоровлення за допомогою мінеральних ванн, у тому числі [4]:
 - 1.3.2.1.21.1 – соляні ванни;
 - 1.3.2.1.21.2 – лужні ванни;
 - 1.3.2.1.21.3 – рапні ванни.
- 1.3.2.1.22. Туризм, орієнтований на застосування профілактичних процедур оздоровлення за допомогою ароматичних ванн, у тому числі:
 - 1.3.2.1.22.1 – хвойні ванни;
 - 1.3.2.1.22.2 – соляно-хвойні ванни;
 - 1.3.2.1.22.3 – з настоєм сіна.
- 1.3.2.1.23. Туризм, орієнтований на застосування профілактичних процедур оздоровлення за допомогою газових ванн, у тому числі:
 - 1.3.2.1.23.1 – вуглекислі ванни;

1.3.2.1.23.2 – сірчановодневі ванни;

1.3.2.1.23.3 – кисневі ванни;

1.3.2.1.23.4 – перлинні ванни;

1.3.2.1.23.5 – радонові ванни.

1.3.2.1.24. Туризм, орієнтований на застосування профілактичних процедур оздоровлення за допомогою комбінованих водних процедур, у тому числі:

- 1.3.2.1.24.1 – гімнастика під водою;
 - 1.3.2.1.24.2 – душ-масаж;
 - 1.3.2.1.24.3 – вібраційні ванни.
- 1.3.2.1.25. Туризм, орієнтований на застосування профілактичних процедур оздоровлення за допомогою лазень, купань і обмивань.

1.3.2.1.26. Пелоїдний туризм, орієнтований на застосування профілактичних процедур оздоровлення за допомогою бруду, в тому числі:

- 1.3.2.1.26.1 – неорганічний грязі, в тому числі:
 - 1.3.2.1.26.1.1 – лиманові грязі;
 - 1.3.2.1.26.1.2 – морський грязі;
 - 1.3.2.1.26.1.3 – материкові грязі;
 - 1.3.2.1.26.1.4 – ключові грязі;
- 1.3.2.1.26.2 – органічний грязі, в тому числі
 - 1.3.2.1.26.2.1 – сапропелі;
 - 1.3.2.1.26.2.2 – читин: (два види грязі (сапропелі і читин) утворюються на дні лиманів, морів і материкових озер;
 - 1.3.2.1.26.3 – торф'яні грязі;
 - 1.3.2.1.26.4 – змішані види пелоїдів;
 - 1.3.2.1.26.5 – продукти вивітрювання порід – каолін, глина;
 - 1.3.2.1.26.6 – сопкові грязі.

На додаток до даних видів оздоровлення слід віднести і особливий вид оздоровлення, що прогресує нині, особливий вид оздоровлення, що стосується застосування водних процедур (так звана SPA – терапія) як мета туристської подорожі. Ці процедури, що іменуються сьогодні як процедури SPA-терапії, були відомі досить давно. Значна частина з них вказана в пунктах 1.3.2.1.21–1.3.2.1.26. У той же час ми вважаємо за доцільне виділити в розділ SPA-терапії і ряд інших процедур, що отримали розвиток останнім часом або вживаних в окремих регіонах давно, але не відомих широкому кругу туристів.

1.3.2.1.27. Туризм, орієнтований на отримання процедур SPA-терапії, в тому числі по видах [5]:

- 1.3.2.1.27.1 – гарячі процедури, в тому числі:
 - 1.3.2.1.27.1.1 – сухе м'яке обгортання;
 - 1.3.2.1.27.1.2 – расул;
 - 1.3.2.1.27.1.3. сераїл;
 - 1.3.2.1.27.1.4. японська соляна лазня;
- 1.3.2.1.27.2 – холодні процедури, в тому числі:
 - 1.3.2.1.27.2.1 – кріотерапія;
 - 1.3.2.1.27.2.2 – крижаний фонтан;
 - 1.3.2.1.27.2.3 – крижаний грот;
- 1.3.2.1.27.3 – водні процедури, в тому числі:
 - 1.3.2.1.27.3.1 – гарячий SPA-басейн;
 - 1.3.2.1.27.3.2 – плавання в гідробасейні;

ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ГАЛУЗЕЙ ТА ВИДІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

- 1.3.2.1.27.3.3 – гідромасаж;
- 1.3.2.1.27.3.4 – шотландський душ;
- 1.3.2.1.27.3.5 – душ Віші;
- 1.3.2.1.27.3.6 – ай чи;
- 1.3.2.1.27.3.7 – «поточний звук»;
- 1.3.2.1.27.3.8 – терапія кнейпа;
- 1.3.2.1.27.3.9 – ватсу;
- 1.3.2.1.27.3.10 – педідарій;
- 1.3.2.1.27.4 – мануальні процедури, в тому числі:
 - 1.3.2.1.27.4.1 – обгортання;
 - 1.3.2.1.27.4.2 – сольове (мильне скрабування);
 - 1.3.2.1.27.4.3 – чакротерапія;
- 1.3.2.1.27.5 – релаксаційні процедури, в тому числі:
 - 1.3.2.1.27.5.1 – медитація;
 - 1.3.2.1.27.5.2 – звукова терапія;
 - 1.3.2.1.27.5.3 – кольоротерапія;
 - 1.3.2.1.27.5.4 – дзен-сад.

Вказані види оздоровчого туризму, орієнтовані на отримання описаних процедур, мають комплексну дію на організм людини. В результаті їх застосування досягається позитивний ефект по багатьох напрямках функціональної діяльності. Наприклад, застосування сірчановодневих ванн відновлює порушену рівновагу між симпатичними і парасимпатичними відділами нервової системи, діяльністю серця і інших внутрішніх органів, що відає, судинною системою, обміном речовин [4]. Застосування вуглекислих ванн полегшує роботу серця, чинить вплив на периферичні судини і діяльність серця, чинить вплив на функцію печінки і обмін жирів, знижує рівень холестерину в крові, зменшує вміст цукру, покращує діяльність шлунково-кишкового тракту [4]. Грязьові аплікації комплексно впливають на основні функції організму – кровообіг, дихання, обмін речовин, виділення і так далі [4].

Тому ці підвиди туризму, що мають багатоцільові характеристики, мають отримувати як можна більше поширення.

Приведена класифікація видів туризму, орієнтована на застосування профілактичних процедур оздоровлення за допомогою комбінованих водних процедур, бруду ванн, SPA-терапії, може викликати заперечення в тому сенсі, що окремі процедури, вказані в класифікації, включені в різні групи. На наш погляд, класифікація в цих розділах відбиває, до певної міри, історичний аспект становлення і розвитку вказаних процедур і, як наслідок цього, історичні аспекти розвитку туризму.

Види туризму, орієнтовані на отримання вказаних вище процедур, одночасно формують види оздоровчого туризму, що виключають застосування медикаментозних процедур і що стосуються функціональних систем організму людини. Можлива така класифікація видів туризму вказаної групи:

1.3.2.3. Види оздоровчого туризму, що виключають застосування медикаментозних процедур і що стосуються функціональних систем організму людини, включають:

- 1.3.2.3.1 – оздоровлення центральної нервової системи;
- 1.3.2.3.2 – оздоровлення серцево-судинної системи;
- 1.3.2.3.3 – оздоровлення системи кровообігу;

- 1.3.2.3.4 – оздоровлення опорно-рухової системи;
- 1.3.2.3.5 – оздоровлення сечостатевої системи;
- 1.3.2.3.6 – оздоровлення видільної системи;
- 1.3.2.3.7 – оздоровлення дихальної системи;
- 1.3.2.3.8 – оздоровлення гормональної системи;
- 1.3.2.3.9 – оздоровлення системи обміну речовин;
- 1.3.2.3.10 – оздоровлення м'язової системи;
- 1.3.2.3.11 – оздоровлення імунної системи;
- 1.3.2.3.12 – оздоровлення ендокринної системи.

Ми не представляємо тут даних, що стосуються застосування тих або інших процедур немедикаментозної дії на організм людини, оскільки їх перелік дуже значний, що виходить за рамки справжньої роботи.

У той же час необхідно відмітити, що ця класифікація є універсальною, оскільки орієнтована на системне представлення організму людини за допомогою його функціональних підсистем. Вона не може бути оспорена, проте не виключає розробку в кожній країні відповідних процедур і методів лікування, які і формуватимуть конкурентоспроможні види туристських послуг з позицій єдиної класифікації.

У результаті надання туристських послуг вказаних вище типів формується значний пласт напрямів туристської діяльності, який, маючи певну спільність з точки зору класифікації, відкриває перед різними країнами конкретні напрями діяльності по розвитку вказаних видів.

Види туризму першої і другої груп, що стосуються застосування немедикаментозних методів лікування, безпосередньо пов'язані з підвидами туризму, які торкаються оздоровлення окремих ділянок організму людини.

1.3.2.2. Види оздоровчого туризму, що виключають застосування медикаментозних процедур і що стосуються окремих ділянок організму людини, носять специфічний характер і не розглядаються в даній роботі.

Висновки

Ця класифікація, як і всі наступні, не претендує на повноту представлення всіляких видів туризму. Її можна розвивати і доповнювати. Головною особливістю цієї класифікації видів оздоровчого туризму є її відкритість для подальшого розвитку з позиції нового виду туризму, що з'являється в цій сфері в будь-якому соціоекономічному просторі.

Література

1. Старовойтенко О.А. Принципи систематизації видів туризму // Економіка України. – Київ, №5, 2002. – С. 44–48.
2. Старовойтенко О.А. Класифікація видів туризму за підставами «потреба – інтерес – мотив» // Вісник університету. – М.: ГУУ – 2008. – №5(15). – С. 117–123.
3. УДК. Універсальна десятикова класифікація. Том II / 3. Філософія. Релігія. Громадські науки / Гл. ред. Арській Ю.М., ВІНИТИ РАН. – М., 2002. – 323 с.
4. Алтимишев А.А. Природні цілющі засоби. 2-е видавництво БІШКЕК, «Киргизстан», 1991. – 352 с.

Б. Креббин–Бэйли Д. SPA–терапія в індустрії краси. Методика процедури, експлуатація устаткування, програми навчання SPA–ме-

неджменту / Д. Креббин–Бэйлі, Д. Харкан, Д. Харрингтон; [пер. з англійського В.Е. Бельченко]. – М.: Рипол – Класик, 2008. – 304 с.

Н.В. СЕМЕНЧЕНКО,
к.е.н., доцент, КПІ

Керування процесом реструктуризації підприємства

Для визначення доцільності розукрупнення великого підприємства та аналізу можливих наслідків цієї процедури пропонується динамічна модель [1, 2] у вигляді зведеної до форми Коші системи чотирьох звичайних диференціальних неоднорідних рівнянь зі сталими коефіцієнтами.

Для определения целесообразности разукрупнения большого предприятия и анализа возможных последствий этой процедуры предлагается динамическая модель [1, 2] в виде возведенной к форме Коши системы четырех обычных дифференциальных неоднородных уравнений с постоянными коэффициентами.

For expedience determination of breaking up into smaller units of large enterprise and analysis of possible consequences of this procedure a dynamic model is offered as taken one to the form Koshi of the system of four ordinary differential heterogeneous equations with permanent coefficients.

Постановка проблеми. До початку 60–х років країни з плановою економікою могли із задоволенням констатувати значне економічне зростання. Великі підприємства, що використовували прості технології і випускали обмежений асортимент нескладних товарів, були цілком на рівні того часу. Оскільки споживачі незмінно віддавали перевагу одним і тим же товарам, можна було використовувати переваги, які давало великомасштабне виробництво, адже собівартість кожної одиниці продукції падала із збільшенням їх кількості.

Проте існує певна межа розвитку великомасштабного виробництва, зайнятого випуском простих товарів. Воно виправдовує себе до певного моменту, після якого собівартість збільшується разом зі зростанням обсягів продукції. Цей етап і служить для визначення оптимального розміру підприємства. Його досить складно визначити. Більш того, для кожної галузі буде існувати свій оптимальний розмір підприємства, який змінюється з часом в рамках однієї і тієї ж галузі.

У колишньому Радянському Союзі на підприємствах у середньому було зайнято близько однієї тисячі чоловік, а в колгоспах відповідно 500–600 чоловік. Якщо розглядати ці цифри виходячи зі стандартів ринкової економіки, то вони є надзвичайно високими. Не можна не зробити і ще один висновок: в умовах ринкової економіки конкуренція малих і середніх підприємств сприяє зниженню витрат виробництва і підвищує його рентабельність.

У країнах з плановою економікою влада приділяла значно більшу увагу створенню великомасштабного виробництва, ніж це роблять керівники приватних компаній у країнах з ринковою економікою, користуючись критерієм прибутковості.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Економіст з Угорщини Ева Ерліх провела порівняльний аналіз розміру підприємств у різних країнах [3].

Її дослідження доводить, що в таких соціалістичних країнах, як Чехословаччина, НДР, Угорщина, Польща, приблизно половина робітників працювала на підприємствах, де зайнято більше 100 робітників. (Для порівняння: ця цифра складає для Австрії, Бельгії, Франції, Італії, Японії і Швеції лише 19%.)

Слід також врахувати, що в 1970 році в цих країнах з ринковою економікою 68% робочої сили було зайнято на підприємствах, де працювало від 10 до 500 робітників. У соціалістичних країнах ця цифра була вдвічі меншою і становила 34%.

Якщо порівняти підприємства державного сектору промисловості в Польщі з підприємствами розвинутих країн Заходу, стане очевидною ще одна різниця в їх розмірах. У середньому на кожному з підприємств Польщі в 80–х роках було зайнято приблизно 380 осіб, тоді як у країнах Заходу тільки 50 чоловік. Якщо узяти для прикладу ще одну країну з ринковою економікою, Південну Корею, то там на підприємствах з менш ніж 100 робітниками працювало 1/3 усіх зайнятих у промисловості людей, а відповідна цифра для Польщі становила 1/10.

Чим же можна пояснити ці відмінності в розмірах підприємств у країнах з плановою й ринковою економікою?

Одним із чинників є злиття після Другої світової війни дрібних підприємств у великі конгломерати в країнах Центральної і Східної Європи.

Другим чинником є та обставина, що під час правління Сталіна основна увага зверталася на розвиток важкої промисловості. На частку важкої індустрії в країнах з плановою економікою припадала значно більша частина всієї промисловості, ніж у більшості країн із ринковою економікою.

Ще одним чинником створення великомасштабних виробництв у важкій промисловості є технологічні причини. Проте досвід Італії по застосуванню міні–виробництв у сталеливарній промисловості свідчить про те, що невеликі підприємства теж можуть бути рентабельними.